

Important Bird Area: Lower Prypiac`

© Д. Винчевский

Code: BY035

Central coordinates: 51°38' N 29°54' E

Location: Gomelskaya voblast: Bragin region, Naroulya region, Khoiniki region

Area: 218318 ha

IBA Criteria: A1, B2, B3

National conservation status: Палескі дзяржаўны радыяцыйна-экалагічны запаведнік

International conservation status: ТВП міжнароднага значэння, утворана ў 2005 годзе. Ключавая батанічная тэрыторыя

Site description:

Межы ТВП супадаюць з межамі Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка, які знаходзіцца ў так званай «трыццацікіламетровай зоне», утворанай пасля аварыі на Чарнобыльскай атамнай электрастанцы ў 1986 годзе. Вядзенне любой гаспадарчай дзейнасці і знаходжанне людзей на тэрыторыі зоны забаронена.

Прыкладна трэцюю частку тэрыторыі запаведніка займае пойма ракі Прыпяць, для якой характэрны працяглыя веснавыя паводкі. У адкрытай частцы поймы разам з забалочанымі, паніжанымі ўчасткамі шырока распаўсюджаны сухія лугі,

якія па сваёй структуры нагадваюць стэпы. Драўнінная расліннасць прадстаўлена разрэджанымі дубравамі, участкамі старых вербалознікаў, якія часта складаюцца з магутных векавых дрэў, а таксама ўзбярэжнымі лазовымі хмызнякамі, якія на працягу доўгага часу вясной і ў пачатку лета бываюць заліты вадой. Лясы, якія растуць за межамі поймы, мазаічныя і фрагментаваныя. У паніжэннях пераважаюць шырокалісцевыя і хваёва-шырокалістныя насаджэнні, на ўзвышшах і пясчаных дзюнах – сухія хвойнікі. Значную долю складаюць паўторныя асінава-бярозавыя лясы, па найбольш вільготных месцах растуць чорнаалешнікі і лазнякі.

Да аварыі на Чарнобыльскай АЭС большая частка адкрытых тэрыторый уяўляла сабой сельгасугоддзі на месцы асушаных балот. Пасля аварыі для прадухілення пажараў былі перакрыты ўсе магістральныя каналы меліяратыўных аб'ектаў. Гэта прывяло да затаплення і паўторнага забалочвання вялікіх прастораў. Вясной у выніку слабага сцёку талай вады большая частка такіх тэрыторый ператвараецца ў вялікія мелкаводныя вадаёмы са шматлікімі невялікімі астраўкамі і мазаічна размешчанымі курцінамі рагозу і трыснягу. Да сярэдзіны лета яны мялеюць, высыхаюць і густа зарастаюць водна-балотнай расліннасцю. Па краях поймы і вялікіх забалочаных масіваў нярэдка цягнуцца грады пясчаных дзюнаў. Звычайна яны пакрыты сасновымі насаджэннямі, але месцамі захаваліся адкрытыя ўчасткі з незамацаванымі пяскамі. У сувязі са спыненнем сенакашэння і апрацоўкі глебы адбываецца паступовае зарастанне адкрытых пойменных лугоў і былых палёў хмызнякамі. Акрамя таго, у апошнія 10 гадоў на пустэчах і ўчастках былых сельгасугоддзяў, якія не затапляюцца вадой, усё шырэй практыкуюцца пасевы лясных культур.

Асаблівыя біятопы ўтвараюцца на месцы пакінутых вёсак і сельгаскомплексаў. Тут яшчэ захоўваюцца зараснікі здзічэлых культурных раслін і сінантропнага пустазелля, але з кожным годам усё шырэй распаўсюджваюцца абарыгенныя віды дзікіх раслін. Спалучэнне такіх зараснікаў з паўразбуранымі пабудовамі стварае спецыфічныя ўмовы для пражывання звяроў, птушак і іншых жывёл і прыводзіць да фарміравання своеасаблівых фаўністычных комплексаў.

Састаў флоры запаведніка налічвае 1251 від раслін, што складае каля 2/3 відавочнага складу раслін Беларусі.

Habitats:

Лясы займаюць каля 51% (110 тыс. гектар). Былыя сельскагаспадарчыя землі займаюць каля 38% (82 тыс. гектар). Значная частка іх паўторна забалочана.

Астатнія 11% - пойма р. Прыпяць з вільготнымі разнатраўнымі лугамі.

Birds:

Поўнае спыненне гаспадарчай дзейнасці і адсутнасць фактару неспакою, а таксама паўторнае забалочванне тэрыторый, якія раней былі асушаны, значна палепшылі ўмовы пражывання і прывялі да хуткага павелічэння колькасці шэрагу відаў жывёл, у тым ліку і рэдкіх для Беларусі.

Так, на гнездаванні ў запаведніку з'явіўся вялікі арлец *Aquila clanga* (3-5 пар) – від, які знаходзіцца пад пагрозай глабальнага знікнення. Колькасць чорнага бусла *Ciconia nigra* (каля 30 пар), арла-вужаеда *Circaetus gallicus* (10-15 пар), малага арляца *Aquila pomarina* (20-30 пар), арлана-белахвоста *Haliaeetus albicilla* (10-15 пар), сокала-кабца *Falco subbuteo* (каля 10 пар) і сокала-пустальгі *Falco tinnunculus* (5-10 пар). У апошнія гады з'явілася на гнездаванні барадатая кугакаўка *Strix nebulosa* (5 пар). У пойме Прыпяці на сухіх лугах гняздуецца найбольш шматлікая ў Беларусі групоўка садовай стрынаткі *Emberiza hortulana* – больш за 100 пар, вакол пакінутых населеных пунктаў сустракаецца чарналобы грычун *Lanius minor*, даволі высокая колькасць і вялікага грычуна *Lanius excubitor*. Вельмі высокая колькасць малага пагоніча *Porzana parva* і драча *Crex crex*.

На тэрыторыі запаведніка ўтварылася ўнікальнае для Беларусі месца зімоўкі буйных драпежных птушак – арлана-белахвоста *Haliaeetus albicilla* (каля 100 птушак) і арла-маркута *Aquila chrysaetos* (5-10 птушак). Узнікненне такіх згуртаванняў драпежнікаў абумоўлена наяўнасцю скрыяльнай харчовай базы (асноўнай іх ежай з'яўляюцца рэшткі ахвяр ваўка).

Ранняя вясной на затопленых тэрыторыях збіраюцца вялікія згуртаванні гусей і качак, а ў асобныя гады ўлетку – вялікіх белых чапляў *Egretta alba* і чорных буслоў *Ciconia nigra*.

Other animal groups:

Пры адсутнасці антрапагеннага фактару надзвычай узрасла шчыльнасць капытных млекакормячых (дзіка *Sus scrofa*, лася *Alces alces*) і ваўка *Canis lupus*. На тэрыторыі запаведніка стала высокай колькасць і некаторых іншых, больш дробных, драпежных млекакормячых (выдра *Lutra lutra*, янотападобны сабака *Nyctereutes procyonoides*, каменная куніца *Martes foina*). Акрамя таго, тут даволі вялікая колькасць барсука *Meles meles*, рысі *Felis linx*, арэшнікавай соні *Muscardinus avellanarius*

і соні-палчка *Myoschusglis* – відаў, якія занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. У 1995 годзе быў завезены белавежскі зубр *Bison bonasus*. Зараз статак гэтых велічных жывел існуе ў натуральных умовах і перавышае больш за семдзесят асобін.

За апошнія 5-10 гадоў, з-за пацяплення клімату, на гэтай тэрыторыі з’явіліся стэпавыя віды жывел; аса сколія-гігант *Scoliamaculata*, павук – паўдневарускі тарантул *Lycosa singoriensis* і іншыя. З боку Украіны ў 2007 годзе перайшлі сюды тры кані Пржавальскага *Equus przewalski* якія штогод размнажаюцца і зараз іх статак налічвае 10 асобін.

На тэрыторыі ТВП абітае 54 віда млекакормячых, каля 30 відаў рыб.

Populations of IBA trigger species:

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Greylag goose <i>Anser anser</i>	B?	0-1 breeding pairs	2005-2010	Poor		
Pintail <i>Anas acuta</i>	B	5-10 breeding pairs	2010	Poor		
Smew <i>Mergus albellus</i>	P	~ 50 individuals	2010	Poor		
Red-breasted goosander <i>Mergus serrator</i>	P	5 individuals	1993	Poor		
Goosander <i>Mergus merganser</i>	P	~ 100 individuals	2005-2010	Poor		
Black-throated diver <i>Gavia arctica</i>	P	~ 100 individuals	2009	Poor		
Bittern <i>Botaurus stellaris</i>	B	> 100 males only	2005-2010	Poor		B2

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Little bittern <i>Ixobrychus minutus</i>	B	15-20 breeding pairs	2005-2010	Poor		
Night heron <i>Nycticorax nycticorax</i>	B?	0-5 breeding pairs	2007-2010	Poor		
Great white egret <i>Casmerodius albus</i>	B	10-20 breeding pairs	2005-2010	Poor	↔	
Black stork <i>Ciconia nigra</i>	B	20-30 breeding pairs	2005-2010	Medium	↓	B2
Black kite <i>Milvus migrans</i>	B?	0-2 breeding pairs	2005-2010	Poor	↓	
White-tailed eagle <i>Haliaeetus albicilla</i>	B	10-15 breeding pairs	2005-2010	Good	↑	B2
Short-toed eagle <i>Circaetus gallicus</i>	B	10-15 breeding pairs	2005-2010	Poor	↔	B2
Hen harrier <i>Circus cyaneus</i>	P	~ 100 individuals	2005-2010	Medium		
Lesser spotted eagle <i>Aquila pomarina</i>	B	+	2005-2010	Medium	↔	B2
Spotted eagle <i>Aquila clanga</i>	B	3-5 breeding pairs	2008-2010	Good	↔	A1
Golden eagle <i>Aquila chrysaetos</i>	W	5 individuals	2008-2010	Poor		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Osprey <i>Pandion haliaetus</i>	P	1-5 individuals	2008-2010	Poor		
Kestrel <i>Falco tinnunculus</i>	B	5-10 breeding pairs	2008-2010	Medium	↔	
Red-footed falcon <i>Falco vespertinus</i>	B?	0-1 breeding pairs	2008-2010	Poor		
Merlin <i>Falco columbarius</i>	P	+	2008-2010	Poor		
Merlin <i>Falco columbarius</i>	W	+	2008-2010	Poor		
Hobby <i>Falco subbuteo</i>	B	5-10 breeding pairs	2008-2010	Good		
Little crane <i>Porzana parva</i>	B	~ 1000 breeding pairs	2008-2010	Medium		B3
Corncrake <i>Crex crex</i>	B	~ 1000 males only	2008-2010	Medium	↔	B2
Crane <i>Grus grus</i>	B	~ 50 breeding pairs	2008-2010	Medium		B2
Oystercatcher <i>Haematopus ostralegus</i>	B	10-12 breeding pairs	2010	Good		
Ruff <i>Philomachus pugnax</i>	P	3000-5000 individuals	2005-2008	Medium		
Great snipe <i>Gallinago media</i>	B	20-30 males only	2005-2010	Good		A1

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Black-tailed godwit <i>Limosa limosa</i>	B	5-8 breeding pairs	2005-2010	Good	↓	
Greenshank <i>Tringa nebularia</i>	P	> 100 individuals	2005-2010	Poor		
Marsh sandpiper <i>Tringa stagnatilis</i>	B?	0-1 breeding pairs	2007	Poor		
Terek sandpiper <i>Xenus cinereus</i>	B	5-10 breeding pairs	2007	Poor	↑	
Little gull <i>Hydrocoloeus minutus</i>	P	~ 100 individuals	2005-2010	Poor		
Common gull <i>Larus canus</i>	B?	2 breeding pairs	2007-2010	Poor		
Little tern <i>Sternula albifrons</i>	B	30-70 breeding pairs	2007-2010	Good	↔	B2
Whiskered tern <i>Chlidonias hybrida</i>	B	20-50 breeding pairs	2008	Good		
Eagle owl <i>Bubo bubo</i>	B	10-15 breeding pairs	2005-2010	Medium	↑	B2
Little owl <i>Athene noctua</i>	B	3-5 breeding pairs	2005-2010	Good		
Graet grey owl <i>Strix nebulosa</i>	B	2-5 breeding pairs	2010	Poor	↑	
Short-eared owl <i>Asio flammeus</i>	B	5-20 breeding pairs	2005-2010	Medium	↔	

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Kingfisher <i>Alcedo atthis</i>	B	> 50 breeding pairs	2005-2010	Good	↔	B2
Bee-eater <i>Merops apiaster</i>	B	> 50 breeding pairs	2005-2010	Good	↑	
Roller <i>Coracias garrulus</i>	P	1 individuals	2007	Poor		
Green woodpecker <i>Picus viridis</i>	B	2-5 breeding pairs	2005-2010	Medium		
White-backed woodpecker <i>Dendrocopos leucotos</i>	B	> 10 breeding pairs	2005-2010	Medium		
Crested lark <i>Galerida cristata</i>	B	1-2 breeding pairs	2005-2010	Good	↓	
Tawny pipit <i>Anthus campestris</i>	B	5-10 breeding pairs	2005-2010	Medium	↓	
Aquatic warbler <i>Acrocephalus paludicola</i>	P	4 males only	2007	Poor		
Collared flycatcher <i>Ficedula albicollis</i>	B	> 100 breeding pairs	2005-2010	Medium		
Lesser grey shrike <i>Lanius minor</i>	B	0-5 breeding pairs	2005-2010	Medium		

Species	Season	Quality of estimate	Period	Quality of estimate	Trends (2000-2010)	IBA criteria
Ortolan bunting <i>Emberiza hortulana</i>	B	> 100 breeding pairs	2005-2010	Medium		

Other biodiversity:

Звяры: буры мядзведзь *Ursus arctos*, еўрапейская рысь *Lynx lynx*, барсук *Meles meles*, соня-палчок *Myoxus glis*, арэшнікавая соня *Muscardinus avellanarius*, еўрапейскі зубр *Bison bonasus*.

Насякомыя: адзначана 33 віда, занесеных у Чырвоную кнігу РБ. Сярод іх: шчыгрынавы жузаль *Carabus coriaceus*, рашэцісты жузаль *Carabus cancellatus*, жузаль менетры *Carabus menetriesi*, фіялетава жузаль *Carabus violaceus*, зялёны каромысел *Aeschna viridis*, тарфяннікавая жаўтушка *Colias palaeno*, мохавы чмель *Bombus muscorum*, бронзавы красацел *Calosoma inquisitor*, красацел-даследчык *Calosoma investigator*, залацістаямачны жузаль *Carabus clathratus*, веснавы гнаявік *Geotrupes vernalis*, жук-алень *Lucanus cervus*, валасаты стафілін *Emus shirtus*, вялікі дубовы вусач *Cerambyx cerdo* і іншыя.

Расліны: адзначана 29 відаў раслін, занесеных у Чырвоную кнігу РБ. Сярод іх такія як: ятрышнік шлеманосны *Orchis militaris*, астра стэпавая *Aster amellus*, асака ценявая *Carex umbrosa*, наяда вялікая *Najas major*, вадзяны арэх пływучы *Trapa natans*, гваздзік армерыяпадобны *Dianthus armeria*, пылкагалоўнік даўгалісты *Cephalanthera longifolia*, венерын чаравічак сапраўдны *Cypripedium calceolus*, расіца прамежкавая *Drosera intermedia*.

Threats:

Зарастанне адкрытых тэрыторый лесам і развіццё хмызняковых зараснікаў, якое ўсё больш прагрэсіруе, можа прывесці да знікнення многіх відаў птушак (у тым ліку і рэдкіх), якія выкарыстоўваюць гэты біятоп для гнездавання альбо як паляўнічыя ўгоддзі. Аблясенне дзюн памяншае разнастайнасць ландшафтаў, спрыяе знікненню некаторых відаў птушак, пагаршае стан размнажэння балотнай чарапахі.

Высокая колькасць драпежнікаў і відаў-канкурэнтаў перашкаджае аднаўленню папуляцый некаторых відаў (палянік *Burhinusoediceus*), якія знаходзяцца ў прыгнечаным становішчы.

Неабмежаванае павелічэнне колькасці дзіка адмоўна ўплывае на ўзнаўленне папуляцыі цецярука *Tetraotetrix*, арабка *Bonasa bonasia* і некаторых рэдкіх відаў птушак, што гняздуюцца на зямлі.

Recommendations for the conservation:

Неабходна распрацаваць план кіравання тэрыторыяй. Асаблівая ўвага павінна быць нададзена мэтанакіраванаму рэгуляванню ўзроўню грунтовых вод. Правесці функцыянальнае занаванне тэрыторыі, уключаючы найбольш каштоўныя ўчасткі ў зону абсалютнай запаведнасці. Распрацаваць і ажыццявіць праграмы аднаўлення папуляцый некаторых каштоўных і знікаючых відаў жывёл.

References:

Калиниченко С.А. К исследованию видовой разнообразия животного мира Полесского государственного радиационно-экологического заповедника // Радиация и экосистемы: материалы международной научной конференции, 16-17 октября 2008 года, г. Гомель, Республика Беларусь / под общей редакцией Е.Ф.Конопки. - Гомель: РНИУП «Институт радиологии», 2008. - С. 259-260.

Прищепчик О.В. Редкие и охраняемые виды насекомых Полесского государственного радиационно-экологического заповедника. Фаунистические исследования в Полесском государственном радиационно-экологическом заповеднике / Сборник научных трудов. Под редакцией Г.В. Анципова - Гомель: РНИУП «Институт радиологии», 2008. - с. 116-136.

Скарбы прыроды Беларусі. - Мн.: Беларусь, 2005. - 215 с. (Інфармацыю падрыхтавалі: Дамброўскі В.Ч., Дубовік Д.В., Жураўлёў Д.В., Казулін А.В.,

Нікіфараў М.Я., Парэйка А.А., Скуратовіч А.М.)

Юрко В.В. Современное состояние орнитофауны Полесского государственного радиационно-экологического заповедника. Фаунистические исследования в Полесском государственном радиационно-экологическом заповеднике / Сборник научных трудов. Под редакцией Г.В. Анципова – Гомель: РНИУП «Институт радиологии», 2008. - с. 65-115.

<http://chornobyl.in.ua/pgrez.html>

Authors : Юрко В.В.

---

* Использование размещенной здесь неопубликованной информации для научных публикаций без письменного соглашения ее авторов запрещено. В случае использования части контента или страницы целиком на других интернет-ресурсах, обязательна ссылка на авторов и сайт iba.ptushki.org